

АНОТАЦІЯ

Бондаренко М.О. Секторальне саморегулювання в інституційному механізмі публічного управління. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. Національний університет «Одеська політехніка, МОН України, Одеса, 2025.

Метою дисертаційного дослідження є концептуальне обґрунтування інституту секторального саморегулювання в системі врядування та формування моделі функціонування саморегулювальних організацій в інституційному середовищі публічного управління.

У вступі до дисертації обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет роботи та методологію. Розкрито актуальність обраної теми, наукове та практичне значення дисертаційного дослідження.

У першому розділі досліджено феномен саморегулювання через призму онтологічних засад публічного управління. З цією метою проаналізований концепт «само-» («самості») у парадигмі публічного управління дескрипторами якого є поняття «самоорганізація», «самоврядування», «самовпорядкування», «самодостатність», «самофінансування», «самодіяльність» тощо й, звичайно, власне «саморегулювання». Розглянутий синергетичний та функціональний підходи, що розкривають механізми виникнення та підтримки саморегулювання в управлінських системах. Також визначено ознаки саморегулювання як інституту, його складові та рівні, закономірності розвитку, а також зв'язок саморегулювання з регулятивними механізмами. Для посилення теоретичного підґрунтя роботи були розглянуті різноманітні доктрини, теорії, концепції, моделі публічного управління, які обумовлюють і багато в чому пояснюють посилення ролі саморегулювання у системі публічного управління у цілому, так й на рівні публічного адміністрування.

У другому розділі проаналізовані ознаки саморегулювання господарської діяльності у порівнянні із державним регулюванням господарської діяльності та співрегулюванням господарської діяльності. Також досліджений механізм утворення секторального саморегулювання через спонтанний процес, через створення колективного бренду, через механізм делегування повноважень органів публічної влади та через інституційне проєктування, під впливом «третіх сил». В розділі визначено цілі та функції саморегулювних організацій, місце цих структур у механізмі публічного управління. Також проаналізовано схеми саморегулювання та набір інструментів, що використовуються саморегулювними організаціями, принципи класифікації саморегулювних організацій тощо. В розділі досліджені компаративні та ретроспективні засади розвитку секторального саморегулювання.

Третій розділ присвячений аналізу розвитку секторального саморегулювання в Україні. Розглянуто еволюцію державної політики у сфері саморегулювання, починаючи з 1990-х років, коли саморегулювання сприймалося як професійне самоврядування, і до сучасного етапу, коли саморегулювання охоплює широкий спектр галузей економіки. Досліджено нормативне підґрунтя функціонування саморегулювних організацій. Проаналізовані механізми їх взаємодії з органами публічної влади, повноваження саморегулювних організацій щодо сертифікації, розробки професійних стандартів і контролю за дотриманням норм тощо. Особливу увагу приділено перспективам розвитку саморегулювних організацій, зокрема вироблена модель, на основі якої пропонується розробити окремий закон про саморегулювні організації. Пропонована концептуальна модель секторального саморегулювання ґрунтується на принципах розділення секторального саморегулювання та професійного самоуправління, неприпустимості обмежень економічної конкуренції з боку саморегулювних організацій; однаковості правового статусу усіх саморегулювних організацій; свободи вступу до саморегулювних організацій; мінімізації обов'язкового членства суб'єктів господарювання в єдиній саморегулювній організації; невтручання органів публічної влади у внутрішню діяльність саморегулювних організацій;

виключення дублювання повноважень саморегулівних організацій та органів публічної влади; відкритість діяльності саморегулівних організацій. Модель передбачає механізм делегування повноважень саморегулівним організаціям з боку органів публічної влади, залучення саморегулівних організацій до вироблення публічної політики.

Наукові результати дослідження надали змогу сформулювати низку висновків та рекомендацій, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Ключові слова: адміністративний простір публічного управління, врядування, дерегуляція, державне регулювання, державно-приватне партнерство, децентралізація, інституціональні механізми врядування, механізми публічного управління, самоврядування, саморегулівні організації, саморегулювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Бондаренко М. Третейський розгляд як механізм діяльності саморегулівних організацій. *Теоретичні та прикладні питання державотворення: електрон. наук. фах. вид. Вип. 32*. Одеса: Асоц. досл. держ. упр.; Одес. ін-т соц. технол., 2024. С. 24-35. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb322024319270>

2. Бондаренко М., Наконечний А. Розвиток засад співрегулювання м'ясної галузі. *Теоретичні та прикладні питання державотворення: електрон. наук. фах. вид. Вип. 31*. Одеса: Асоц. досл. держ. упр.; Одес. ін-т соц. технол., 2024. С. 180-183. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb312024307452>

3. Бондаренко М.О. Вплив доктрини мережевого врядування на легітимізацію інституту саморегулівних організацій. *Актуальні проблеми державного управління*. 2024, №1 (64). С. 227-251. URL: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-15>

4. Бондаренко М., Наконечний А. Саморегулювання в реалізації продовольчої політики держави. *Теоретичні та прикладні питання*

державотворення: електрон. наук. фах. вид. Вип. 29. Одеса: Асоц. досл. держ. упр.; Одес. ін-т соц. технол., 2023. С. 152-154. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb292023289485>

5. Bondarenko M. Institute of self-regulation in the public administration system of the meat processing industry. *Теоретичні та прикладні питання державотворення: електрон. наук. фах. вид. Вип. 28*. Одеса: Асоц. досл. держ. упр.; Одес. ін-т соц. технол., 2022. С. 7-18. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb282022285194>

6. Колісніченко Н.М., Бондаренко М.О. Моделі створення архітектури системи е-урядування: світовий досвід та українські реалії. *Теорія та практика державного управління*. ХарПІДУ НАДУ. №4 (71). 2020. 216 с. С. 186-195. URL: <https://www.tpdu.journal.kharkiv.ua/index.php/tpdu/article/view/253/230>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Bondarenko M. The process of self-regulation: essence and principles. *Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології* : матеріали XXIV Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. (27 квітня 2023 р. Одеса). Одеса: Одеська політехніка. 2023. С. 201-203. URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolymconf/zbirka-2023-04-27.pdf>

2. Бондаренко М., Наконечний А. Саморегулювання в реалізації продовольчої політики держави. *Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах воєнного стану та відновлення України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю. Одеса, 18 травня 2023. Одеса: НУ Одеська політехніка, 2023. С. 307-309. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolymconf/zabezpechennya_stiykosti_systemy_publichnoyi_vlady.pdf

3. Bondarenko M., Nakonechny A. The mechanisms of self-regulation in various sectors of the economy: the case of the food industry. *Theory and practice of public administration*. XXVII International Scientific-Practical Conference dedicated to the 30th anniversary of the national system of training, professional development and scientific research in the field of public administration. (Moldova, May 19, 2023).

URL: <https://iap.gov.md/en/assistance-to-public-authorities/activity/conferences/102-conference-tpa-may-19-2023>

4. Бондаренко М., Наконечний А. Розвиток засад співрегулювання м'ясної галузі. *Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах спеціальних адміністративно-правових режимів та відновлення України* : матеріали Міжнар. наук.наук.-практ. конф. (17 травня 2024 р. Одеса). Одеса: Одеська політехніка. 2024. С. 300-303. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/mizh_nauk_prak_konf_17.05.2024.pdf

ABSTRACT

Bondarenko M. Sectoral self-regulation in the institutional mechanism of public administration. Manuscript-based qualification research paper.

The thesis for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty number 281 «Public Management and Administration». Odesa Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2025.

The purpose of the dissertation research is the conceptual justification of the institution of sectoral self-regulation in the governance system and the formation of a model of functioning of self-regulatory organizations in the institutional environment of public administration.

The introduction to the dissertation reveals the relevance of the research, formulates the aim and objectives, and defines the object, subject, and methodology of the study. It highlights the relevance of the chosen topic as well as the scientific and practical significance of the dissertation research.

The first chapter explores the phenomenon of self-regulation through the lens of the ontological foundations of public administration. To this end, the concept of «self- («selfhood»)» is analyzed within the paradigm of public administration, using descriptors such as «self-organization», «self-government», «self-ordering», «self-sufficiency», «self-financing», «self-activity», and, of course, «self-regulation» itself. The chapter examines synergistic and functional approaches that reveal the mechanisms behind the emergence and maintenance of self-regulation in managerial

systems. It also defines the characteristics of self-regulation as an institution, its components and levels, patterns of development, and its relationship with regulatory mechanisms. To reinforce the theoretical foundation of the study, various doctrines, theories, concepts, and models of public administration are examined, which help explain the growing role of self-regulation within the public administration system as a whole and at the level of public administration in particular.

The second chapter analyzes the features of self-regulation in economic activities in comparison with state regulation and co-regulation of such activities. It also investigates the mechanism of sectoral self-regulation through spontaneous processes, the creation of a collective brand, the delegation of powers from public authorities, and institutional design influenced by «third forces». This chapter defines the goals and functions of self-regulatory organizations, their place in the public administration mechanism, and examines the schemes of self-regulation and the set of tools used by self-regulatory organizations, as well as the principles for classifying such organizations. The chapter also explores the comparative and retrospective foundations for the development of sectoral self-regulation.

The third chapter is devoted to analyzing the development of sectoral self-regulation in Ukraine. It examines the evolution of state policy in the field of self-regulation starting from the 1990s, when self-regulation was perceived as professional self-governance, to the modern stage, where self-regulation spans a wide range of economic sectors. The chapter explores the legal framework for the functioning of self-regulatory organizations and analyzes their interaction mechanisms with public authorities, their powers in certification, development of professional standards, and oversight of compliance. Particular attention is given to the prospects for the development of self-regulatory organizations, including the proposed model that serves as the basis for drafting a separate law on self-regulatory organizations. The proposed conceptual model of sectoral self-regulation is based on the principles of: separation between sectoral self-regulation and professional self-governance; prohibition of economic competition restrictions by self-regulatory organizations; equal legal status of all self-regulatory organizations; freedom of entry into such organizations; minimization of mandatory membership for economic entities in a single

self-regulatory organization; non-interference by public authorities in the internal affairs of self-regulatory organizations; revention of duplication of powers between self-regulatory organizations and public authorities; openness in the activities of self-regulatory organizations. The model provides for a mechanism for delegating powers from public authorities to self-regulatory organizations and involving these organizations in the development of public policy.

The scientific results of the research have made it possible to formulate a number of conclusions and recommendations of both theoretical and practical significance.

Keywords: state regulation, deregulation, self-government, decentralization, self-regulation, sectoral self-regulation, self-regulatory organizations, governance, institutional environment of public administration, public administration mechanisms.

LIST OF PUBLISHED PAPERS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

Papers in which the main scientific results of the dissertation are published

1. Bondarenko M. Arbitration consideration as a mechanism of self-regulatory organizations. *Theoretical and applied issues of state-building*: electronic scientific. professional edition. Issue 32. Odesa: Assoc. Public Administration Researchers; Odessa Institute of Social Technology, 2024. P. 24-35. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb322024319270>

2. Bondarenko M., Nakonechny A. Development of principles of co-regulation of the meat industry. *Theoretical and applied issues of state-building*: electronic scientific. professional edition. Issue 31. Odesa: Assoc. Public Administration Researchers; Odessa Institute of Social Technology, 2024. P. 180-183. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb312024307452>

3. Bondarenko M.O. The influence of the doctrine of network governance on the legitimization of the institute of self-regulatory organizations. *Actual problems of public administration*, 2024, No. 1 (64). P. 227-251. URL: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-1-15>

4. Bondarenko M., Nakonechny A. Self-regulation in the implementation of the state food policy. *Theoretical and applied issues of state-building*: electronic scientific professional edition. Issue 29. Odesa: Assoc. Public Administration Researchers; Odessa Institute of Social Technology, 2023. P. 152-154. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb292023289485>

5. Bondarenko M. Institute of self-regulation in the public administration system of the meat processing industry. *Theoretical and applied issues of state building*: electronic scientific. professional edition. Issue 28. Odesa: Assoc. Public Administration Researchers; Odessa Institute of Social Technology, 2022. P. 7-18. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb282022285194>

6. Kolisnichenko N.M., Bondarenko M.O. Models for creating an e-government system architecture: world experience and Ukrainian realities. *Theory and practice of public administration*. KharRIDU NADU. No. 4 (71). 2020. 216 p. P. 186-195. URL: <https://www.tpdu.journal.kharkiv.ua/index.php/tpdu/article/view/253/230>

Scientific works that confirm the approval of the dissertation materials

1. Bondarenko M. The process of self-regulation: essence and principles. *Modern management: models, strategies, technologies*: materials of the XXIV All-Ukrainian annual student scientific-practical conference with international participation. (April 27, 2023, Odesa). Odesa: Odesa Polytechnic Institute. 2023. P. 201-203. URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zbirka-2023-04-27.pdf>

2. Bondarenko M., Nakonechny A. Self-regulation in the implementation of the state food policy. *Ensuring the stability of the public power and administration system in the conditions of martial law and restoration of Ukraine*: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation. Odesa, May 18, 2023. Odesa: Odesa Polytechnic National University, 2023. P. 307-309. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zabezpechennya_stiykosti_systemy_publichnoyi_vlady.pdf

3. Bondarenko M., Nakonechny A. The mechanisms of self-regulation in various sectors of the economy: the case of the food industry. *Theory and practice of public administration*. XXVII International Scientific-Practical Conference dedicated to the 30th anniversary of the national system of training, professional development and scientific research in the field of public administration. (Moldova, May 19, 2023). URL: <https://iap.gov.md/en/assistance-to-public-authorities/activity/conferences/102-conference-tpa-may-19-2023>

4. Bondarenko M., Nakonechny A. Development of principles of co-regulation of the meat industry. *Ensuring the stability of the system of public power and management in the conditions of special administrative and legal regimes and the restoration of Ukraine*: materials of the International Scientific-Practical Conference (May 17, 2024, Odesa). Odesa: Odesa Polytechnic Institute. 2024. P. 300-303. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolymconf/mizh_nauk_prak_konf_17.05.2024.pdf